

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LUHUHI/THAFAMUHWE 2013

MEMORANDAMU

MARAGA: 70

Memorandum uyu u na masiatari a 16.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN Madadzhe

MBUDZISO 1

ADENDAMU YA PHINDULO NDAPFU
(KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A
MEMORANDAMU UYU).

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo : (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga dza 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali o wana mbuno 4–5 u wana maraga 4
 - Arali o wana mbuno 2–3 u wana maraga 3
 - Arali o wana mbuno 0–1 u wana maraga 2

Kubveledzelwe kwa khudano buguni iyi

Marangaphanda

Khudano ndi musi hu si na pfano vhukati ha vhaanewa, vha tshi fhambana nga mihumbulo. Hu na tshaka mbili dza khudano: ndi khudano ya nga ngomu na khudano ya nga nda. Kha khudano ya nga ngomu muthu u vha a tshi khou lwa na mihumbulo yawe ene mune, ngeno kha khudano ya nga nda vhatu vha tshi vha vha tshi khou lwa kana u semana, na zwiwewho.

Mutumbu

Ho vha na khudano mudini wa Maria vhukati ha Maria, Mpho na Mashudu. Mashudu u lwa na Mpho na Maria ngauri u khou vhona Mpho a tshi khou mu dzhiela mufunwa wawe. O fhedza o pwasha mafasitere a goloi ya Mpho nga mbiti.

Ho vha na khudano vhukati ha Mpho na Mashudu vhengeleni la halwa la Vuvha. Mpho o vha a tshi khou dilifhedzela zwe a rwiwa nga Mashudu mudini wa Maria. O vha tshi khou mu rwela u pfana na musidzana wawe Maria.

Khudano inwe yo bvelela hodelani musi Mashudu o wana Mpho na Maria a vha dzhia zwifanyiso a ri u do zwi isa kha vha guranda; u ralo hu u itela u shonisa Mpho na u bvisela khagala vhuada vhune Mpho a khou vhu ita.

Mpho u lwa na mufumakadzi wawe Phophi, vha tshi lwela zwe Mpho a bvisa zwigidi zwivhili zwa dziranda a songo langana na Phophi. O vha a tshi khou todou na Mashudu sa mvalamulomo ya uri a si ise zwifanyiso kha vha guranda.

Ho vha na khudano mudini wa Mpho nge Mpho a wana Mashudu na Phophi mufumakadzi wawe vha tshi khou ita zwa vhudzekani. Izwi zwo fhedza zwo ita uri Phophi a tuwe mudini wa Mpho.

Mpho u lwa na Vho-Liedza na Phophi o tevhela mufumakadzi wawe ha vhomakhulu wawe. O fhedza o tou shavha nge vha vha vha tshi khou mu thathedza vhe vhavhili.

Mashudu u vhulahwa mudini wawe nga Dzwaini na Dugudzha vho rengwa nga Mpho. Izwi ha vha u itela uri a si tsha bvisa tshelede ye a fulufhedzisa u i bvisa riwaha muwe na muwe u swikela miwaha mitanu i tshi fhela.

Mpho na Maria vho fhedza vho lwa, Maria a humbula u vhuyelela kha Mashudu mutannga wawe; mashudu mavhi ndi musi o no vhulahwa ngeno ene a sa athu u zwi divha.

Ho vha na khudano musi Dugudzha a tshi farwa nge ha wanala lufhanga lwo riwalwaho dzina lawe mudini wa Mashudu. Ene o fhedza o ambulula Dzwaini.

Mpho u wana khombo ya goloi a mbo di lovha musi a songo wanala mulandu kha bulayo la Mashudu.

Magumo

Muniwali o kona u bveledza zwavhudi khudano buguni iyi ngauri o kona u bvisela khagala dzinndwa dzi bveledzwaho nga u sa fulufhedzea ha vhatu. Mpho ha ngo fulufhedzea kha Phophi musadzi wawe ngeno Maria na ene a songo fulufhedzea kha Mashudu mutannga wawe.

[35]

KANA

MBUDZISO 2

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

- 2.1 Ndi halwa na vhafarekano (2)
- 2.2 Phophi ndi mufumakadzi wa Mpho ngeno Mpho e munna wa Phophi/Ndi munna na mufumakadzi. (2)
- 2.3 U khou sinyuwa nga nthani ha uri Mpho u khou la tshelede na vhafarekano. (2)
- 2.4 U khou sinyuwa ngauri Phophi u vho zwi divha zwauri u khou ita zwa vhafarekano na uri u khou bvisa tshelede banngani a sa zwi divhi. (2)

- 2.5 • Mpho ndi munna o malaho, ngeno Ndatiso a songo mala.
• Mpho ndi dokotela, ngeno Ndatiso e mushumi zwawe afho vhuongeloni ha Vuvha. (4)
- 2.6 • Mavili e mavili.
• Mipundu i mipundu sa ya mbongola.
• U veta hu u veta sa ha tshimange.
• U luma hu u luma sa mmbwa.
(Zwivhili zwa zwenezwo) (2)
- 2.7 O vha a tshi khou pfa phosho ya nndwa a dzhena a yo vha lamula. (2)
- 2.8 U khou toda ri tshi zwi divha uri a hu na muthu a no khakhela muwe na ene a fhedza a songo khakhelwavho/ Arali wa dzhenisa muwe muthu khomboni na iwe u fhedza wo dzhenavho khomboni. (2)
- 2.9 O semiwa a fhedza a rwiwa nga Mpho. (2)
- 2.10 Phophi ndi muthu ane a sinyuwa arali zwithu zwi sa khou tshimbidzwa nga ngona/U funa munna wawe ngauri u a mu kaidza kha zwiito zwo bvaho. (2)
- 2.11 Phophi u khou lingedza u sumbedza uri na ene u a pfa vhutungu nga zwine Mpho a khou ita. (2)
- 2.12 Hai! A hu na mufumakadzi na muthihi ane a nga tenda munna wawe a tshi fhedza masheleni nga nthani ha vhafarekano vhawe. (2)
- 2.13 A Ndatiso o vhudza Phophi uri u khou dzhia tshelede banngani a songo mu vhudza. (1)
D Ndatiso o thusa u lamukanya nndwa vhukati ha Phophi na Mpho. (1)
- 2.14 Hai, ngauri vho vha vho vhea tshelede yavho khathihi. O vha o tea o mu vhudza musi a tshi i bvisa sa izwi vhe muta muthihi. (2)
- 2.15 Ee, zwi a tendisea. Arali muthu a tshi ita zwithu zwi si zwavhudi u a bvisa tshelede a tshi khou itela uri muwe a songo divha vhuada he a ita, sa Mpho o bvisaho zwigidi zwivhili zwa dzirannda hu u itela uri Mashudu a songo isa zwifayiso kha vha guranda. (2)
- 2.16 Ee, ndi a pfela vhutungu Phophi sa izwi Mpho o vha a tshi khou ita zwo bvaho zwa vhufarekano ngeno e na mufumakadzi wawe Phophi. (3)

[35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

FINDINKODO – TT Mudau

MBUDZISO 3

ADENDAMU YA MBUDZISO NDAPFU (KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A MEMORANDAMU UYU).

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo: (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga dza 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali o wana mbuno 4–5 u wana maraga 4
 - Arali o wana mbuno 2–3 u wana maraga 3
 - Arali o wana mbuno 0–1 u wana maraga 2

Kubveledzelwe kwa khudano buguni iyi

Marangaphanda

Khudano ndi musi hu si na pfano vhukati ha vhaanewa, vha tshi fhambana nga mihumbulo. Hu na tshaka mbili dza khudano: ndi khudano ya nga ngomu na khudano ya nga nda. Kha khudano ya nga ngomu muthu u vha a tshi khou lwa na mihumbulo yawe ene mune, ngeno kha khudano ya nga nda vhatu vha tshi vha vha tshi khou lwa kana u semana, na zwiwewho.

Mutumbu

Khudano ya u thoma i vha hone vhukati ha Coetsee na De Wit musi De Wit na Maneshinala vha tshi tea u bva kha muvhuso wa mbuelano fhedzi Coetsee a sa khou ima nazwo.

Hu na khudano ye ya bvelela ofisini dza muvhuso musi muphuresidennde Mthumukhulu a tshi ri hu tea u vha na muthusaphuresidennde muthihi vhudzuloni ha vhavhili ngauri zwi khou durela muvhuso masheleni manzhi. De Wit ene na Maneshinala vha khou ima na la vhatu saphuresidennde vhavhili. Zwo fhedza vha Maneshinala vha tshi humbula u bva kha muvhuso wa mbuelano musi ho vouthiwa vha balela.

Khudano inwe yo vha hone vhukati ha De Wit na Mthumukhulu nge ha vha hu tshi pfi Maneshinala ndi vhone vhane vha khou wisa ikonomi ya shango ngauri yo farwa ngavho.

Ho vha na khudano ye ya bvelela ofisini ya De Wit vhukati ha Duma, Skosana na De Wit musi Skosana na Duma vha tshi ri Maafurikanere kha vha tuwe shangoni lavho. De Wit u ima na la u sa tuwa hone a sumbedza zwauri vha do fhatshango ngauri ndi lavho na vhone.

Ofisini dza muvhuso vhatshu vha vutshela Muthumukhulu nge a pandela Skosana kha u vha minista kha muvhuso wa mbuelano ngauri o ya a semana na De Wit e na Duma.

Khudano inwe yo vhone Khayelitsha ofisini dza Madimokirati musi vhatshu vha tshi imba nyimbo dza 'muzavhalazo', hu u sumbedza u ima na Skosana o pandelwaho kha vhumista nga Muthumukhulu.

Khayelitsha holoni ya lushaka vhatshu vha vutshela De Wit musi hu tshi khou galatshiwa vhatshu uri vha vouthele Lihoro la Lushaka ngauri vha ri De Wit ndi mudziauzwifha.

Khudano inwe yo vha hone vhukati ha De Wit na Skosana musi a tshi vhudza De Wit uri u khou rengisa lushaka lwa maafurikanere.

Magumo

Munwali o kona u bvedza zwavhudi khudano ngauri o kona u bvisela khagala mivhango vhukati ha mahoro na vharangaphanda vha mahoro. [35]

MBUDZISO 4

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

- 4.1 De Wit, ndi muthusaphuresidennde. (2)
- 4.2 Ndi la u bva khabinetheni vha sasaladza vhe nga nda. (2)
- 4.3 Khonferentsini rumuni ya Beulward, nga madekwana. (2)
- 4.4
 - Muthumukhulu – Muphuresidenthe. (2)
 - Skosana – Minista. (2)
- 4.5
 - Vhothe ndi maafurikanere
 - Vhothe ndi vha Lihoro la Maneshinala.
 - Vhothe vha kha vha khabinethe ya muvhuso wa mbuelano.
 - Vhothe ndi vharangaphanda kha Lihoro la Maneshinala. (Zwiwe na zwiwe Zwivhili) (2)

- 4.6 Ndi u sa bva kha muvhuso wa mbuelano uri vha si laṭedze vhe vha vha vouthela. (2)
- 4.7 Ndi la uri Maneshinala a bve muvhusoni wa mbuelano ngauri Madimokirati vha na maanda vhunga vha vhone vho winaho zwidulo zwinzhi phalamenndeni. (2)
- 4.8
- Maneshinala o bva kha muvhuso wa mbuelano.
 - Coetzee o litsha u vha muraḏo wa Maneshinala.
 - Ho vha na u sa andana vhukati ha De Wit na Coetzee.
- (Zwivhili fhedzi) (2)
- 4.9 Naho vhathu vha kha lihora lithihi a vha vhoni zwithu nga ndila i no fana. Coetzee u ṭoda u dzula kha muvhuso wa mbuelano, ngeno De Wit a tshi ri kha vha bve. (2)
- 4.10
- 4.10.1 A si zwone: Ndi vha Lihoro la Maneshinala/la Lushaka (2)
- 4.10.2 Ndi zwone: Lo vha lo wina zwidulo zwinzhi phalamenndeni. (2)
- 4.10.3 A si zwone: O vha e muphuresidennde. (2)
- 4.11
- A Maneshinala ndi vhone vhe vha vha vhe na madzulo a no fhira a vathu vhothe phalamenndeni. (1)
- B Muthu we a vha a sa funi u bva kha muvhuso wa mbuelano ndi Coetzee. (1)
- 4.12 Zwi a tendisea ngauri arali vathu vha sa andani na zwine vhavhusi vha khou ita vha a tendelwa u bva phalamenndeni. (2)
- 4.13 Ndi a tendelana nazwo ngauri zwithu a zwi lugiswi nga u tou bva khazwo nahone u khazwo ndi hone u tshi vha na maanda a u kona u zwi shandukisa. (2)
- 4.14 A thi li pfeli vhutungu ngauri ndi lone lo thomaho u vhusa nga u shumisa mulayo wa khethululo. (3)

[35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya

MBUDZISO 5

ADENDAMU YA MBUDZISO NDAPFU
(KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A
MEMORANDAMU UYU).

NDI A PUTE[^]DZA HA ITEA DEMBE

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- o Tshivhumbeo : (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga dza 6
- o Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali o wana mbuno 4–5 u wana maraga 4
 - Arali o wana mbuno 2–3 u wana maraga 3
 - Arali o wana mbuno 0–1 u wana maraga 2

Kubveledzelwe kwa thero buguni iyi.

Marangaphanda.

Thero ndi zwine muñwali a vha a tshi khou tama u zwi tahisa, u eletshedza, u tsivhudza kana u ri kaidza zwone vhutshiloni. Thero i dovha hafhu ya vha na zwine ra guda vhutshiloni nga ha zwine muñwali a khou todou ri eletshedza khazwo. Thero ya nganeapfufhi i bveledzwa nga muhumbulo kana mutodo muthihi wa mafhungo a yeneyo nganeapfufhi. Kha nganeapfufhi '*Ndi a putedza ha itea dembe*', thero ya hone ndi ya uri naho muthu a tshi ita zwithu a tshi ri a thi vhonwi fhedzi u fhedza o vboniwa kana o waniwa kha vhuvhi vhune a khou ita hone. Muthu u tea u fulufhedzea mbinganoni. Muñwali o i bveledza nga ndila i tevhelaho:

Mutumbu

Vho-Narina vho vha vha khou ita zwa vhanna vha tshi ri vho dzumbama munna wavho Vho-Gedion Dimbalala a vha nga zwi wani. Matsina vho pfa lusevhedzi vha luka maano a u vha wanedza.

Vho-Dimbalala vho onesa Vho-Narina sa muthu ane a khou ya mitanganoni ngeno vha tshi khou itela uri Vho-Narina vha vha wanedze kha zwine vha khou ita.

Vho tuwa vha ya vha dzula lonzhini ya Siawovhea vha dinwela zwikotikoti. U ralo hu u itela uri vha vhuyelele hayani nga thekhisi, vho sia modoro wavho lonzhini. Hezwi hu u itela uri vha wane vhukwila vhune ha khou itwa nga Vho-Narina.

Vho ya vha dzula kamarani ya vhuawelo vha songo funga luvhone hu u itela uri vha sa vho niwe musi Vho-Narina vha tshi vhuya.

Vho-Narina vho vhone vha tshi khou vhuiswa nga modoro we Vho-Dimbalala vha u vhone na musi Vho-Narina vha tshi kwambatelana na muṅe wa modoro sa vha funani.

Vho-Narina vha tshi dzhena kamarani ya vhuawelo vho wana munna wavho vho dzula, vha zwi divha zwauri vho vha vhone.

Vha tshi vhudziswa na u vhone volovolo la Vho-Dimbalala vho kayakaya vha bula zwothe. Hezwo zwa netisa Vho-Dimbalala vha wisa na volovolo.

Zwe zwa bvelela zwo sumbedza u sa fulufhedzea ha Vho-Narina kha munna wavho Vho-Dimbalala ngauri vho tou zwi vhone nga maṱo avho.

Magumo

Muṅwali o kona u bvisa khagala thero ya bugu iyi. Vhukuma arali muthu a sa fulufhedzei u a fhedza o wanala nga mufarisi wawe.

[35]

KANA

MBUDZISO 6

Phindulo dza mbudzo pfufhi:

- 6.1 Humbulani na Thathani ndi munna na mufumakadzi. (2)
- 6.2
 - U hwala muṱavha nga maṱiraka.
 - U na khefi(2)
- 6.3 Ndi Mukatshelwa, u shuma u rengisa thundu. (2)
- 6.4
 - O vha a sa athu vha na mushumo une a ita.
 - Hayani o vha a tshi tou shumelwa.
 - Vhana vho vha vha tshi ya tshikoloni.
 - Humbulani o vha a sa mu nei tshifhinga tsha u ṱwa nae nga mulandu wa mabindu awe.(Zwivhili zwa zwenezwo) (2)
- 6.5
 - Tshigwada tsha vha radio, tsho dalela Isiraele.
 - Tshigwada tsha vha fumakadzi vha klabu, tsho dalela Kapa.(4)

- 6.6 Humbulani o rwa Freddy nge a mu wanetshedza e na mufumakadzi wawe Thathani hodelani Kapa ngauri vho vha vha tshi funana. (2)
- 6.7 O vha a tshi khou borea ngauri Humbulani o vha a tshi didzulela kha zwa mushumo a sa iti zwa u mu takadza. (2)
- 6.8 Humbulani o mu wana a na Freddy hodelani ya Kapa a fhelelwa nga vhuhadzi. (2)
- 6.9 6.9.1 Ndi zwone ngauri o ri kha ditakadze nga zwine a vha nazwo vhunga o vha e na tshelede. (2)
- 6.9.2 A si zwone, mishumo yothe ya hayani yo vha yo todelwa muthu wayo. (2)
- 6.9.3 A si zwone, o vha a tshi funesa u shuma mabindu awe tshifhinga tshothe. (2)
- 6.10 Ndi muthu ane a si lenge u fhurea a vho dzhena kha vhutshilo vhu si havhudi. O thetshelwa Mukatshelwa a vho didzhenisa kha zwa mitshini ya hodelani. (2)
- 6.11 Ndi ngauri o wana Thathani a si tshe na tshelede banngani ye a vha e nayo mathomoni a zwithu/O balelwa u wana thuso ya masheleni kha Thathani musi o tshelwa ngeno o tea u vha na tshelede. (2)
- 6.12 Zwi a tendisea. Hu na vhathu vha no sevhelwa mafhungo vha a tevhela vha wanulusa nga vhone vha zwine zwa khou bvelela. (2)
- 6.13 Muthu kha shume mishumo yawe, hone kha ite a tshi thogomela mufarisi wawe zwifhinga zwothe. (2)
- 6.14 A thi mu pfeli vhutungu ngauri o vha a sa pfi. O vha o no mu hangwela lwa u thoma kha zwenezwi zwa u sa fulufhedzea/Ndi a mu pfela vhutungu, u itiswa nga munna wawe a funaho masheleni u fhira mufumakadzi wawe (Zwiwe na zwiwe zwi pfallaho). (3)
[35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 35

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

MBUDZISO 7

- 7.1 Ndi vhushaka ha lufuno/u funana/ndi vhafunani. (1)
- 7.2 *'Ra humbula mazha'*
'Ra hotola rothe'. (2)
- 7.3
- U a mu bikela, o farwa nga ndala.
 - U a mu kela maḁi, o farwa nga ḁora.
 - U a mu kota e na ḁuda.
 - U a mu khuthadza e mbitini.
- (Zwivhili zwa zwi re afho nḁha). (2)
- 7.4 Vhuvhili havho vha funana lwa tshoḁthe. (2)
- 7.5 Muhumbulo muhulwane ndi wa uri vhathu vhane vha funana vha a thusana kha zwoḁthe zwine vha ita. (1½)
- 7.6 Ndi liḁanedzi/liḁikaluli. (1)
- 7.7
- 7.7.1 Ndi zwone, ngauri vho vha vha tshi humbula mazha. (2)
- 7.7.2 A si zwone, ngauri zwe murendi a vha a tshi amba ho vha hu u dzulela u khoḁa mufunwa wawe. (2)
- 7.8 B Murendi u kambwa nga lufuno na lunako lwa mufunwa wawe. (1)
- 7.9 Zwi a tendisea nahone zwi hone vhutshiloni. Vha hone vhathu vhane vha funana lune zwoḁthe zwine vha ita vha ita vhe vhoḁthe nga riwambo wa lwone lufuno. (3)
- [17½]

KANA

MBUDZISO 8

- 8.1 *'Naho vha tuwa nga fumi mudini!'* (1)
- 8.2
- Dzinndwa
 - U talana
 - U tswela na zwiñwe (Zwiraru fhedzi)
- (3)
- 8.3
- Ndi uri vhathu vha a lwala.
 - U lovha ha muthu a sa athu u kalaha/kegula.
- (2)
- 8.4 Vhutshilo vhu na zwithu zwi vhavhaho/kondaho. (1)
- 8.5 Muthu a songo lata fulufhelo naho zwithu zwi sa khou mu tshimbilela zwavhuḍi vhutshiloni. (1½)
- 8.6 I shuma u khwathisedza uri nangoho kana mini kana mini muthu ho ngo teau neta/nala/tovhowa. (2)
- 8.7 A si zwone, hezwi zwi amba uri naho miṭa ya thuthea kana ya pwashea nga zwi ngaho thalano na zwiñwevho... (2)
- 8.8
- A Thaidzo dzi da dzi nnzhi kha vhathu
C Hu na vhathu vhane vha khou shengela vhutshiloni (2)
- 8.9 Muthu a songo netisiwa nga zwithu zwine zwa khou bvelela khae naho zwi tshi nga vha zwi tshi khou konda/vhavha sa: lufu/ u tswelwa/na zwiñwevho. KANA Zwi ita uri ndi vhone vhutshilo nga ito la fhulufhelo na u kondelela, ndi tangedze nyimele ifhio na ifhio vhutshiloni (Kana zwiñwevho zwi pfaḷaho). (3)
[17½]

KANA

MBUDZISO 9

- 9.1 Vha vho mangala vho no vha nnda mutavhani. (1)
- 9.2
- U galatsha vhathu vhanzhi
 - U lata vhañwe vha si tsha diphina
 - U dipfumisa nga zwithu zwa vhathu.
- (3)
- 9.3 Muvhuso u daho u do vhonwa nga vho lugaho fhedzi/vha si vhanzhi. (2)

- 9.4 Murendi u khou gungulela uri muvhuso wa nama u khou xedza/latedza vhathu vhanzhi. (1)
- 9.5 Muhumbulo muhulwane ndi wa uri vhathu kha ri thanyele mivhuso ya vhathu ngauri tshiyo ndi mutshinyalo, khwine ndi u dilugisela wa tadulu. (1½)
- 9.6 9.6.1 A si zwone, ngauri muvhuso wa nama u galatsha vhathu vhawo. (2)
- 9.6.2 Ndi zwone, ngauri muvhuso u daho wa u kondelela u wana zwivhuya. (2)
- 9.7 A Muvhuso wa nama u lata vhatevheli vhawo vha sala vho dada. (2)
C Muvhuso u daho wo dala zwivhuya fhedzi. (2)
- 9.8 Vhudipfi hanga nga itshi tshirendo ndi ha u pfela vhutungu vhathu vhane vha khou tevhela muvhuso wa nama une wa khou tambudza vhathu na u vha vhulaha, hone vha tshi litsha u nanga muvhuso wa tadulu. (3)
[17½]

KANA

MBUDZISO 10

- 10.1 Vho-PR Mphephu. (1)
- 10.2 23. 'Lufu ndi lamidza la ndozwo'
24. 'Li godimisa vhahali'. (2)
- 10.3 A hu tshee na hune vha nga wana thuso hone. (2)
- 10.4 Ndi ngauri ndi Khosikhulu/muphuresidennde wa Venda. (1)
- 10.5 Ndi lufu lwa Khosikhulu/muphuresidennde/Vho-PR Mphephu. (1)
- 10.6 Shango la Venda lo xeledwa/lovhelwa nga murangaphanda walo. (1½)
- 10.7 'Madida mbilu, madida mbilu! U nea khwathisedzo ya uri vha khou pfa vhutungu vhuhulwane vhukuma. (2)
- 10.8 Ndi zwone, ngauri vha ri a vha tshe na na maano. (2)

- 10.9 C Lufu lu da kha vhathu zwifhinga zwothe.
D Muthu o lovhaho ndi khosi ya lothe la Venda. (2)
- 10.10 Ndi a pfela vhutungu lushaka lwa Vhavenda ngauri lwo xeledwa/lovhelwa nga murangaphanda we lwa vha lu tshi mu funesa. (3)
[17½]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUTE: 70

RUBRIKI YA U MAKA MBUDZISO NDAPFU KHA NGANEA, DIRAMA NA NGANEAPFUFHI (35)

Kha vha dzhiele nzhele phambano i re hone kha kuavhele kwa maraga dza tshivhumbeo na zwi re ngomu

KHOUDU NA KUAVHELE KWA MARAGA		ZWI RE NGOMU (25) U t̄alutshedza t̄hoho. Vhudzivha ha mihumbulo, u tikedza na u pfesesa tshibveledzwa.		TSHIVHUMBEO NA LUAMBO (10) Tshivhumbeo, nyelelo i re na ndunzhendunzhe na likumedzwa. Luambo, khalo na tshitaila zwo shumiswaho kha phindulo
Khoudu 7 80–100%	Vhuswikeleli ha nthesa Maraga: 20–25	<ul style="list-style-type: none"> - U t̄alutshedza t̄hoho lwa vhudzivha, zwipida zwothe zwo kwamiwa nga vhudalo. - Phindulo ya nthesa: (90%+: Phindulo ya nthesa) - Mihumbulo minzhi ya vhudzivha i tikedzwa u bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa ha nthesa ha lushaka lwa mañwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ha nthesa Maraga: 8–10	<ul style="list-style-type: none"> - Tshivhumbeo tshi re na ndunzhendunzhe. - Marangaphanda na magumo zwa nthesa. - Mihumbulo yo dzudzanywa zwavhudi nahone yo fhatwa zwavhudi. - Luambo, khalo na tshitaela zwo vhibvela, zwi a nyanyula nahone zwo lulama.
Khoudu 6 70–79%	Vhuswikeleli ha nthā Maraga: 17½–19½	<ul style="list-style-type: none"> - U t̄alutshedza t̄hoho lwa nthā ha ndinganyo, zwipida zwothe zwo kwamiwa lwo linganaho. - Phindulo yo dodombedzwaho. - Ho newa mihumbulo minzhi i pfalaho, i tikedzwaho u bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa lushaka lwa mañwalwa na tshibveledzwa havhudisa. 	Vhuswikeleli ha nthā Maraga: 7–7½	<ul style="list-style-type: none"> - Phindulo yo dzudzanywa zwavhudi. - Marangaphanda na magumo ndi zwavhudi. - Mihumbulo na kuhumbulele zwi a tevhelelea. - Luambo, khalo na tshitaila zwo lulama nahone zwo tea ndivho. - Likumedzwa lavhudi.
Khoudu 5 60–69%	Vhuswikeleli ho dziaho Maraga: 15–17	<ul style="list-style-type: none"> - U sumbedza u pfesesa nahone a t̄alutshedza t̄hoho zwavhudi. - Phindulo yo dodombedzwa lwa khwine. - Miñwe mihumbulo i pfalaho yo newa, fhedzi hu si yothe nahone i sa tikedziwe nga ndila yo lavhelelwaho. - Hu na tsumbo ya u pfesesa lushaka lwa mañwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ho dziaho Maraga: 6–6½	<ul style="list-style-type: none"> - Tshivhumbeo tshi re khagala na nyelelo ya mihumbulo i re na ndunzhendunzhe. - Marangaphanda na magumo na dziñwe phara zwo dzudzanywa hu na ndunzhendunzhe. - Nyelelo ya mihumbulo i a kona u tevhelelea. - Luambo, khalo na tshitaila vhunzhi hazwo zwo lulama.

Khoudu 4 50–59%	Vhuswikeleli vhu fushaho Maraga: 12½–14½	<ul style="list-style-type: none"> - U tlatshedza thoho lwa khwiṅe, a si zwoṅhe zwipiḁa zwo kwamiwaho nga vhuḁalo. - Hu na dziṅwe mbuno dzi tikedzaho thoho. - Mihumbulo minzhi yo tikidzwa fhedzi a hu na vhuṅanzi vhu pfalaho/tendiseaho. - U pfesesa lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa lwa mutheo. 	Vhuswikeleli vhu fushaho Maraga: 5–5½	<ul style="list-style-type: none"> - Hu na dziṅwe tsumbo dza tshivhumbeo. - Phindulo i ṭahela nyelelo yo dzudzanyiwaho zwavhuḁi i re na ndunzhendunzhe. - Vhukhaxhi vhuṭuku ha luambo, khalo na tshitaila hunzhi zwo tea. Kanzhi hu na ndunzhendunzhe kha dziphara.
Khoudu 3 40–49%	Vhuswikeleli ho linganelaho Maraga: 10–12	<ul style="list-style-type: none"> - Ndingedzo zwadzo dza u fhindula mbudziso. - Mbudziso yo fhindulwa hu na vhudzivha vhuṭukusa. - Mihumbulo a i tuṭuwedzi nahone hu na u tikedza huṭuku zwi bvaho kha tshibveledzwa. - Mugudi ha ngo vhuya a pfesesa lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ho linganelaho Maraga: 4–4½	<ul style="list-style-type: none"> - Tshivhumbeo tshi sumbedza u shaea ha vhuṭulani. - Mafhungo ha ngo dzudzanywa lune a tevhkana. - Tsumbo dza vhukhaxhi ha luambo. Khalo na tshitaila a zwo ngo tea ndivho ya maṅwalwa a akademi. Phara dzo khakhea.
Khoudu 2 30–39%	Vhuswikeleli a fhasi Maraga: 7½–9½	<ul style="list-style-type: none"> - U pfesesa thoho ha fhasisa. - Phindulo yo ḁala ndovhololo nahone huṅwe yo bva. - Mihumbulo a si ya vhudzivha, tlatshedzo yo khakheaho/ Mihumbulo a i tikedzwi zwi tshi bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa ha fhasi lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ha fhasi Maraga: 3–3½	<ul style="list-style-type: none"> - Likumedzwa ḁa fhasi nahone ḁi ṭahedzaho tshivhumbeo tsho pulaniwaho zwi thithisa nyelelo ya mihumbulo. - Luambo lwo khakheaho na tshitaila tshi si tshone zwi ita uri zwo ṅwalwaho zwi si vhe zwa vhukuma nahone tshitaila a tsho ngo tea ndivho ya u ṅwala ha akademi. - Phara dzo khakhea.
Khoudu 1 0–29%	U sa swikelela Maraga: 0–7	<ul style="list-style-type: none"> - Phindulo i sumbedza vhuṅwe vhushaka na thoho fhedzi mihumbulo i a konda u tevhela, kana yo bva tshoṅhe. - U kundelwa kha ndingedzo ya u fhindula mbudziso. Mbuno ṭhukhu dzo lulamaho a dzi na thikhedzo u bva kha tshibveledzwa. - U kundelwa u pfesesa lushaka lwa maṅwalwa na tshibveledzwa. 	U sa swikelela Maraga: 0–2½	<ul style="list-style-type: none"> - Zwi a konda u amba uri mbudziso yo fhindulwa. - A hu na vhuṅanzi ha tshivhumbeo tsho pulaniwaho kana thevhkano. - Luambo lwa fhasi-fhasi. Tshitaila na khalo zwo khakheaho. - A hu na dziphara kana ndunzhendunzhe.